

Naturbørnehavens retningslinjer ved dødsfald, sygdom og ulykke

Indhold

NBH-barn

Dødsfald i hjemmet.....	2
Krisehåndtering.....	3
Begravelse/Bisættelse.....	3
Opfølgning.....	3
Ved dødsfald i muslimske familier.....	3
Alvorlig ulykke i NBH.....	3
Ulykke hjemme omkring NBH.....	3
Ulykke på ture ud af huset.....	4
Det videre forløb hvis barnet er kvæstet.....	5
Modtagelse af barnet efter ulykken.....	5
Når et barn dør i NBH.....	5
Hvad gør vi nu og her.....	5
Hvem skal orienteres og hvordan.....	6
De øvrige børn.....	7
Krisehåndtering.....	7
Begravelse/Bisættelse.....	7
Opfølgning.....	7
Ved dødsfald i muslimske familier.....	8
Svært sygdomsforløb.....	8
Hvad gør vi her og nu.....	8
Hvem skal orienteres og hvordan.....	8
Det videre forløb.....	8
Modtagelse af barnet efter sygdom.....	9
Nærmeste familie	
Dødsfald i NBH-barns nærmeste familie (forælder, søskende eller anden nær relation).....	9
Krisehåndtering.....	9
Begravelse/Bisættelse.....	10
Opfølgning.....	10
Barnets tilbagevenden til NBH.....	10
Ved dødsfald i muslimske familier.....	11
Uhelbredelig/svært sygdomsforløb i nærmeste familie, (forældre eller søskende).....	11
Hvad gør vi her og nu.....	11
Hvem skal orienteres og hvordan.....	11
Når et barns forældre skal skilles.....	12
Hvad gør vi her og nu.....	12
Kontakt til barnet.....	12

Medarbejdere

Når NBH mister en medarbejder.....	13
Begravelse/bisættelse.....	13
Krisehåndtering.....	13
Opfølgning.....	13
Ved dødsfald i muslimske familier.....	14
En medarbejder mister en nær pårørende.....	14
Ved ægtefælles eller barns død.....	14
Ved forældres eller søskendes død.....	14
Svært sygdomsforløb for medarbejder.....	14
Svært sygdomsforløb for medarbejders nærmeste pårørende.....	14
Ulykke i NBH ved medarbejder.....	15

NBH-barns dødsfald i hjemmet

- Den der først hører om dødsfaldet underretter NBH-leder. NBH-leder underretter skolens ledelse.
- Ledelsen kontakter særligt medarbejdere på kontoret, for at være sikker på at de har fået besked, når telefonen evt. ringer.
- NBH-leder underretter det øvrige personale og NBH-personalet koordinerer indsatser. Fraværende personale grundet ferie, orlov eller andet kontaktes via tlf.
- NBH-leder tager kontakt til hjemmet:
For at aflevere en buket blomster
Få facts på det skete, vi skal sikre os at der er overensstemmelse i forklaringerne imellem børnehaven og familien.
Tale med familien om, hvad der skal formidles til de andre børns forældre og hvordan. Vi foreslår, at forældre informeres via intra, der indeholder oplysninger om, hvad der er sket samt typiske sorgreaktioner hos børn
- Hele børnegruppen underrettes af NBH personalet og lederen. Forældrene inviteres til denne samling så børn bliver orienteret sammen med deres forældre
- Børnegruppen er sammen resten af dagen, der indkaldes vikarer til at bistå med at passe børn. Tal åbent og konkret om, det der er sket. Lad børnene tale om det, de tænker og føler, men uden at presse. Vores opgave bliver primært at tage hånd om børnegruppen, der har mistet en kammerat samt evt. forældre til de andre børn, der er berørt af situationen.
- NBH-leder kontakter NBH forældrene og aftaler om børnene skal hentes, eller om hvordan de hentes. Fortæl at der holdes møde med børnene og at de er velkomne til at deltage.
- Skolens øvrige klasser underrettes af deres lærere. Vær opmærksom på søskende og andre nære venner i disse klasser.
- Flaget hejses på halv stang.
- Barnet mindes ved morgensamlingen i NBH den følgende dag: NBH-lederen sætter ord på tabet. Præsten deltager og snakker med børnene om sorg og det at miste en kammerat. Hvad børnene kan gøre for at være gode kammerater for hinanden, og hvordan de selv kan blive påvirket af at have mistet deres kammerat.
- Kontaktpædagog sørger for mindestund i NBH samme dag (blomster, lys, billeder, tegninger). Præsten inviteres evt. til at forestå mindestunden

- NBH-leder sørger for en dødsannonce i avisen.

Krisehåndtering

- NBH-leder kontakter præsten, som forestår mindehøjtidelighederne
- NBH-leder kontakter PPR vedr. krisehjælp til børn
- NBH-leder kontakter Sønderjysk Forsikring vedr. delvis psykologisk krisehjælp til medarbejdere.
- NBH-materiale vedr. børns sorgreaktioner bruges.

Begravelse/bisættelse

- NBH-leder kontakter den afdødes forældre vedr. deltagelse, af familier og medarbejdere.
- NBH-leder informerer forældregruppen om beslutningen og dato for begravelse.
- Kontaktpædagog og NBH-leder deltager ved begravelsen, NBH-børn deltager sammen med deres forældre til begravelsen, hvis det er i orden med den afdødes forældre.
- NBH-leder bestiller en bårbuket eller krans (fra NBH, skolen og dens personale). Der flages på halvt på begravelsesdagen.

Opfølgning

- Følge op på kontakten til forældre den første svære tid ud fra, hvordan vi fornemmer forældrenes behov er. Tilbyde forældrene hjælp og støtte.
- Evt. besøge familien hvis de ønsker det, her fornemme om det er nu eller senere der kan tales om krisepsykolog og sorggrupper. Henvisning til sorggruppe: Vi har mistet et barn
- Evt. skrive et brev til forældrene om barnet og dets tid i NBH
- Vi skal være opmærksomme på børns forskellige sorgreaktioner, se NBH materiale vedr. håndtering af sorg.
- Være opmærksomme på, om vi har tværfaglige kollegaer, der skal informeres.
- Den afdøde barns grav besøges af den samlede børnegruppe ved bestemte lejligheder. Skolesundhedsplejerske, psykolog og præst kan være ressourcepersoner under hele forløbet.

Ved dødsfald i muslimske familier

Når en muslimsk familie mister et familiemedlem, er det almindeligt, at alle kan komme og kondolere i løbet af den første uge efter dødsfaldet. Familien forventer besøg. Derfor skal man ikke ringe i forvejen for at spørge, om man må komme forbi.

Alvorlig ulykke i NBH

Vi kan aldrig forberede os 100% på en ulykke eller tragisk hændelse, men ved at have udarbejdet en sorg- og kriseplan sikrer vi os bedst muligt imod, at vi bliver handlingslammede og vælger tavsheden eller at se tiden an.

Det er vigtigt at man altid sikre sig, at man har mobil med på tur – enten børnehavens eller egen mobil.

I tilfælde af alvorlige ulykker i børnehaven/ på ture er proceduren:

Ulykke hjemme omkring NBH:

- På ulykkesstedet:
Stands ulykken
Tjek barnets bevidsthed
- Hvis bevidstløs:
Råb på hjælp
Skab frie luftveje
Tjek vejrtrækning
- Hvis ikke normal vejrtrækning: (giv livreddende førstehjælp)
Ring 1-1-2
Giv 30 tryk og 2 pust
- Hvis normal vejrtrækning: (giv almindelig førstehjælp)
Læg i stabilt sideleje
Ring 1-1-2
- Den der tager ”ordet/ansvaret” først, er den der fordeler arbejdet. Det er vigtigt, at der bliver sat ord på arbejdsfordelingen, og at andre respekterer kommandovejen, ud fra devisen om at ”for mange kokke...”
- Det øvrige personale sørger for at de øvrige børn kommer væk fra ulykkesstedet.
- Er det en ulykke på legepladsen, kan det være en god ide at afspærre området, for at minimere uro og give ro til den tilskadekomne.
- Ved behov for ambulance er det vigtigt at huske, at informere ambulancepersonalet om, at de ikke skal komme med udrykning og blå blink – idet det kan skræmme børnene.
- En voksen fra NBH kører med til sygehuset enten med ambulance, i taxa eller egen bil. Den voksne bliver på sygehuset så længe forældrene har behov for det. På sygehuset er en den voksne løbende i kontakt med NBH-leder.

Ulykker på ture ud af huset:

- Stands ulykke (se ovenstående)
- Alarmer 1-1-2, lad mobil tlf. være tændt, så kan redningsvæsnet spore dig
- Giv livgivende førstehjælp
- Hvis der er 2 voksne afsted på tur, tager 1 medarbejder ansvar for alarmering 1-1-2 og 1 tager sig af den tilskadekomne. Er man kun 2 personale afsted, tager den der alarmerer, sig efterfølgende af de resterende børn. Det er vigtigt med arbejdsro – dvs. den resterende børnegruppe flytter sig fra ulykkesstedet. Der afventes at den tilskadekomne er afhentet af Falck. Både for at støtte den personale der står med den tilskadekomne, samt for den resterende børnegruppe, der skal opleve at hjælpen er på vej.
- Hvis der er 1 voksen afsted på tur, skal der handles i følgende prioritering:
Stands ulykken
Ring til kollega
Alarmer 1-1-2
Giv livreddende førstehjælp
Når kollega ankommer, overtager denne børnegruppen.
- NBH-leder underrettes hurtigst muligt med henblik på straks at formidle kontakt til forældrene. Hvis leder ikke er tilstede så skal en anden relevant voksen tage kontakt til forældrene. Hvis der ikke straks opnås kontakt til forældrene, ringes der med 5 min. mellemrum indtil der er kontakt.
- Få alle facts på hændelsen inden opkald til forældrene
- Sker ulykken på ture, skal vi ikke køre med ambulancen, når den er på stedet er vores rolle at være hos de øvrige børn. Bliv hos børnegruppen.
- Herefter går alle hjem til NBH, når alle er hjemme samles børnegruppen som har overværet ulykken og forløbet tales igennem. Formålet er at børnene får mulighed for at

fortælle hinanden hvad de har oplevet og hvordan de har det. Det er vigtigt at alle børn får den samme historie, om hvad der er sket, men at det samtidig er plads til at børnene hver især kan have forskellige oplevelser af hændelsen.

- Børnehaven kan sende en repræsentant til sygehuset, men ikke den som har overværet ulykken.
- NBH-leder kontakter NBH forældrene og aftaler om børnene skal hentes, eller om hvordan de hentes. Fortæl at der holdes møde med børnene og at de er velkomne til at deltage.
- Børnehaven kontakter de personaler der ikke var på arbejde da ulykken indtraf
- NBH-leder sender samme dag, besked ud på intra omkring hændelsen.
- NBH-leder er opmærksom på medarbejderes tilstand – skal der yde psykologisk 1. hjælp.

Det videre forløb hvis barnet er kvæstet

- NBH-leder/kontaktpædagogen tager kontakt til familien og er i sygdomsperioden bindeleddet mellem børnehaven og hjemmet. Det er NBH-leders ansvar at få afdækket hvad familien har behov for, nogle familier vil måske afslå hjælp/kontakt i starten. Her er det vores ansvar at følge op, da det er vigtigt at opretholde kontakten.
- Børnene kan lave tegninger til barnet.
- Hvis det er i orden med forældrene kan kontaktpædagogen besøge barnet på sygehuset.
- Der snakkes med den øvrige børnegruppe løbende til samling, hvis der opstår nye spørgsmål, så vi minimerer utryghed i børnegruppen.
- NBH-leder/kontaktpædagog holder kontakten hver uge/14.dag så længe barnet er væk fra NBH.

Modtagelse af barnet efter ulykken.

- Kontaktpædagogen tager kontakt til barnet og familien den første dag de møder i NBH
- De voksne inviterer barnet til at snakke og giver sig tid til at tale med barnet om, hvordan det har det – inviter evt. venner med.
- Resten af personalet tager kontakt til barnet, viser omsorg og spørg ind til barnet
- Personalet giver børnegruppen ”omsorgstid” hvor der er mulighed for at få snakket om hændelsen i fællesskab.
- Hvis barnet dør som følge af ulykken følges procedure i afsnittet: ”NBH barns dødsfald”

Når et barn dør i NBH

Hvad gør vi nu og her?

På ulykkesstedet:

- Stands ulykken
Tjek barnets bevidsthed
- Hvis bevidstløs:
Råb på hjælp
Skab frie luftveje
Tjek vejtrækning
- Hvis ikke normal vejtrækning: (giv livreddende førstehjælp)

Ring 1-1-2

Giv 30 tryk og 2 pust

- Hvis normal vejtrækning: (giv almindelig førstehjælp)

Læg i stabilt sideleje

Ring 1-1-2

- Den der tager ”ordet/ansvaret” først, er den der fordeler arbejdet. Det er vigtigt, at der bliver sat ord på arbejdsfordelingen, og at andre respekterer kommandovejen, ud fra devisen om at ”for mange kokke...”
- Det øvrige personale sørger for at de øvrige børn kommer væk fra ulykkesstedet.
- Er det en ulykke på legepladsen, kan det være en god ide at afspærre området, for at minimere uro og give ro til den tilskadekomne.
- Vigtigt at huske, at informere ambulancepersonalet om, at de ikke skal komme med udrykning og blå blink – idet det kan skræmme børnene.
- En voksen fra NBH kører med til sygehuset enten med ambulance, i taxa eller egen bil. Den voksne bliver på sygehuset så længe forældrene har behov for det. På sygehuset er en den voksne løbende i kontakt med NBH-leder.

NBH-leder (hvis denne ikke er tilstede så en anden relevant voksen) tager kontakt til det forulykkede barns forældre

- Få alle facts på hændelsen inden vi ringer til forældrene
- Forældrene kontaktes via telefon i hjemmet eller på arbejdspladsen
- Hvis der ikke opnås kontakt til forældrene, ringes der med 5 min. mellemrum indtil der er kontakt
- Skolens øvrige klasser underrettes af deres lærere. Vær opmærksom på søskende og andre nære venner i disse klasser.
- Flaget hejses på halv stang.
- Barnet mindes ved morgensamlingen i NBH den følgende dag: NBH-lederen sætter ord på tabet. Præsten deltager og snakker med børnene om sorg og det at miste en kammerat. Hvad børnene kan gøre for at være gode kammerater for hinanden, og hvordan de selv kan blive påvirket af at have mistet deres kammerat.
- Kontaktpædagog sørger for mindestund i NBH samme dag (blomster, lys, billeder, tegninger). Præsten inviteres evt. til at forestå mindestunden
- NBH-leder sørger for en dødsannonce i avisen.

Hvem skal orienteres og hvordan

- NBH-leder orienterer forvaltningen om hændelsen.
- Andre kollegaer end de nærmeste involverede og evt. vikarer passer børnene
- NBH-leder/Ledelsen tager telefonisk kontakt til bestyrelsen
- Hvis der er fraværende NBH-personale grundet ferie, orlov eller andet. Kontaktes disse ved tlf.
- NBH-leder kontakter ved tlf. NBH-forældrene, informerer og aftaler om børnene skal hentes, eller om hvordan de hentes. Fortæl at der holdes møde med børnene og at de er velkomne til at deltage.
- NBH-leder orienterer alle øvrige forældre om hændelsen på intra samme dag.
- Ingen går tidligt hjem, alt hvad der kan gøres den første dag skal gøres.
- Den pågældende dag vil der være personale (evt kriseberedskab) til stede for børn og forældre, så længe der er behov for det.
- Der indkaldes ved ulykker med dødsfald, til forældremøde med ledelsen og NBH-medarbejdere, helst dagen efter, hvor der gives informationer om:

Hvad skete der i NBH efter ulykken
Oplysninger omkring dødsfaldet
Begravelsen, at hvis børn deltager i begravelsen er det sammen med forældrene
Sorgreaktioner hos børn på kort og længere sigt

De øvrige børn i NBH

- Hele børnegruppen samles til et børnemøde. Formålet er at børnene får mulighed for at fortælle hinanden hvad de har oplevet og hvordan de har det. Det er vigtigt at alle børn får den samme historie, om hvad der er sket, men at det samtidig er plads til at børnene hver især kan have forskellige oplevelser af hændelsen.
- Som pædagog kan du styre forløbet ved at stille spørgsmål til børnene – det er vigtigt at alle får mulighed for at sige noget.
Forslag til spørgsmål:
”Hvor var du da ulykken skete?”
”Hvad lavede du?”
”Hvem var du sammen med?”
”Hvor var du, da du fandt ud af, at din kammerat var kommet til skade/død?”
”Hvordan fik du det at vide? Hvem fortalte dig det?”
”Hvad har du lavet, siden du fik det at vide?”

Krisehåndtering

- NBH-leder kontakter præsten, som forestår mindehøjtidelighederne
- NBH-leder kontakter PPR vedr. krisehjælp til børn
- NBH-leder kontakter Sønderjysk Forsikring vedr. delvis psykologisk krisehjælp til medarbejdere.
- NBH-materiale vedr. børns sorgreaktioner bruges.

Begravelse/bisættelse

- NBH-leder kontakter den afdødes forældre vedr. deltagelse, af familier og medarbejdere.
- NBH-leder informerer forældregruppen om beslutningen og dato for begravelse.
- Kontaktpædagog og NBH-leder (som minimum) deltager ved begravelsen, NBH-børn deltager sammen med deres forældre til begravelsen, hvis det er i orden med den afdødes forældre.
- NBH-leder bestiller en båretasket eller krans (fra NBH, skolen og dens personale). Der flages på halvt på begravelsesdagen.

Opfølgning

- Følge op på kontakten til forældre den første svære tid ud fra, hvordan vi fornemmer forældrenes behov er. Tilbyde forældrene hjælp og støtte.
- Evt. besøge familien hvis de ønsker det, her fornemme om det er nu eller senere der kan tales om krisepsykolog og sorggrupper. Henvisning til sorggruppe: Vi har mistet et barn
- Evt. skrive et brev til forældrene om barnet og dets tid i NBH
- Vi skal være opmærksomme på børns forskellige sorgreaktioner, se NBH materiale vedr. håndtering af sorg.
- Være opmærksomme på, om vi har tværfaglige kollegaer, der skal informeres.

- Den afdøde barns grav besøges af den samlede børnegruppe ved bestemte lejligheder. Skolesundhedsplejerske, psykolog og præst kan være ressourcepersoner under hele forløbet.
- Tag jævnlige fat i hændelsen i tiden efter på p-møder
- Nedskriv erfaringer
- Tilret procedure/handleplan efter feedback og evalueringsmøder

Ved dødsfald i muslimske familier

Når en muslimsk familie mister et familiemedlem, er det almindeligt, at alle kan komme og kondolere i løbet af den første uge efter dødsfaldet. Familien forventer besøg. Derfor skal man ikke ringe i forvejen for at spørge, om man må komme forbi.

Svært sygdomsforløb for NBH- barn

Hvad gør vi nu og her?

- Barnets kontaktpædagog tager kontakt til familien og er i sygdomsperioden bindeleddet mellem børnehaven og hjemmet. Det er kontaktpædagogens ansvar at få afdækket hvad familien har behov for, nogle familier vil måske afslå hjælp/kontakt i starten. Her er det vores ansvar at følge op, da det er vigtigt at holde kontakten.

Hvem skal orienteres og hvordan?

- Den der modtager beskeden kontakter NBH-leder.
- NBH-leder kontakter resten af personalegruppen, skolens ledelse og evt. forvaltningen. Det afhænger af sygdommens karakter hvorvidt forvaltningen skal kontaktes. Er det eks. smitsom, farlig, pådraget i børnehaven m.m. Der er også forskel på proceduren alt afhængig af sygdommens art. Barnets forældre inddrages i, hvordan de gerne vil have at vi i NBH informere de andre i børnehaven om, at deres barn er syg osv.
- Vi informerer hurtigst muligt børn og forældre i NBH mundtligt. Afhængig af sygdommens art kontaktes forældrene skriftligt.
- Vi snakker med hele børnegruppen om situationen.
- I forhold til smitsomme sygdomme følger vi sundhedsstyrelsens anbefalinger. <https://www.sst.dk>

Det videre forløb

- Kontaktpædagogen er tovholder og tager kontakt til familien og besøger barnet på sygehus/i hjemmet hvis det er okay med familien.
- Kontaktpædagogen får ligeledes afdækket hvorvidt sygdommen er smitsom, om der må komme andre børn med på besøg.
- Hele børnegruppen i NBH kan sende breve med eks. tegninger og billeder
- Vi snakker med børnene til samlings, hver gang der opstår nye spørgsmål, så vi minimerer utryghed i børnegruppen.
- Kontaktpædagogen holder kontakten hver uge/14.dag så længe barnet er væk fra NBH

Modtagelse af barnet efter sygdom

- Kontaktpædagogen tager kontakt til barnet og familien den første dag de møder i NBH
- Kontaktpædagogen inviterer barnet til at snakke og giver sig tid til at tale med barnet om, hvordan det har det – inviter evt. venner med.
- Resten af personalet tager kontakt til barnet, viser omsorg og spørg ind til barnet

Dødsfald i NBH-barns nærmeste familie

(Forældre, søskende eller andre som barnet er nært knyttet til)

- Den der først hører om dødsfaldet underretter NBH-leder. NBH-leder underretter skolens ledelse.
- Ledelsen kontakter særligt medarbejdere på kontoret, for at være sikker på at de har fået besked, når telefonen evt. ringer.
- Skolens ledelse underretter det øvrige personale og NBH-personalet koordinerer indsatser. Fraværende personale grundet ferie, orlov eller andet kontaktes via tlf.
- NBH-leder tager kontakt til hjemmet:
For at aflevere en buket blomster
Få facts på det skete, vi skal sørge for at der er overensstemmelse i forklaringerne imellem børnehaven og familien.
Tale med familien om, hvad der skal formidles til de andre børns forældre og hvordan. Handlingen i den enkelte situation skal forgå i samråd med familien, da vi er bevidste om, at ikke alle ønsker at institutionen inddrages i deres sorg, og dette ønske må efterkommes i den udstrækning, det er muligt. Vi foreslår, at forældre informeres via intra, der indeholder oplysninger om, hvad der er sket samt typiske sorgreaktioner hos børn
- Hele børnegruppen underrettes af NBH personalet og lederen. Forældrene inviteres til at deltage ved denne samling så børn bliver orienteret sammen med deres forældre
- Børnegruppen er sammen resten af dagen, der indkaldes vikarer til at bistå med at passe børn. Tal åbent og konkret om, det der er sket. Lad børnene tale om det, de tænker og føler, men uden at presse.
- NBH-leder kontakter NBH forældrene og aftaler om børnene skal hentes, eller om hvordan de hentes.
- Skolens øvrige klasser underrettes af deres lærere. Vær opmærksom på søskende og andre nære venner i disse klasser.
- Flaget hejses på halv stang.
- Til morgensamlingen i NBH den følgende dag: NBH-lederen sætter ord på tabet. Præsten deltager og snakker med børnene om sorg og det at miste. Hvad børnene kan gøre for at være gode kammerater for hinanden, og hvordan de selv kan blive påvirket af at deres kammerat har mistet.
- Kontaktpædagog sørger for mindstund i NBH samme dag (blomster, lys, billeder, tegninger). Præsten inviteres evt. til at forestå mindstunden

Krisehåndtering

- NBH-leder kontakter præsten, som forestår mindehøjtidelighederne
- NBH-leder kontakter PPR vedr. krisehjælp til børn
- NBH-leder kontakter Sønderjysk Forsikring vedr. delvis psykologisk krisehjælp til medarbejdere.
- NBH-materiale vedr. børns sorgreaktioner bruges.

Begravelse/bisættelse

- NBH-leder kontakter den afdødes familie vedr. deltagelse, af familier og medarbejdere.
- NBH-leder informerer forældregruppen om beslutningen og dato for begravelse.
- Kontaktpædagog og NBH-leder deltager ved begravelsen efter aftale med familien. NBH-børn deltager sammen med deres forældre til begravelsen, hvis det er i orden med den afdødes familie.
- NBH-leder bestiller en bårebuket eller krans (fra NBH, skolen og dens personale). Der flages på halvt på begravelsesdagen.

Opfølgning

- Følge op på kontakten til familien den første svære tid ud fra, hvordan vi fornemmer familiens behov er.
- Vi skal være opmærksomme på børns forskellige sorgreaktioner, se NBH materiale vedr. håndtering af sorg.
- Den afdødes grav besøges af den samlede børnegruppe ved bestemte lejligheder. Skolesundhedsplejerske, psykolog og præst kan være ressourcepersoner under hele forløbet.

Barnets tilbagevenden til NBH

Støtte til det sorgramte barn skal være individuel og baseret på vedkommendes omstændigheder og behov

- Kontaktpædagogen tager kontakt til barnet og familien den første dag de møder i NBH
- Barnets kontaktpædagog er særlig opmærksom på barnet i den svære tid og giver omsorg og støtte til barnet.
- Kontaktpædagogen inviterer barnet til at snakke og giver sig tid til at tale med barnet om, hvordan det har det – inviter evt. venner med.
- Resten af personalet tager kontakt til barnet, viser omsorg og spørg ind til barnet
- Vigtigt at barnet kommer i børnehaven. Det er vores erfaring at i børnehaven kan barnet have et frirum, hvor tingene er som de plejer at være. Det skal være rart og trygt og den frie leg og faste rytmer skal kunne leve i barnet. Der skal være et frirum for sorgen og et frirum for barnet.
- Vi fastholder NBH's faste rutiner og struktur, da det er med til at give det sorgramte barn ro at vide hvad der skal ske.
- Efter aftale med familien, tilbyde barnet til morgensamling at fortælle hvad der er sket eller om personalet skal gøre det. Der vil være mange spørgsmål fra kammeraterne, her hjælper personalet barnet.
- Efterfølgende skal vi i dialog med den efterladte om, hvilke muligheder kommunen tilbyder, sorggruppe, legeterapi m.m. og hvordan den efterladte ønsker, at vi tackler barnets sorg. Vores udgangspunkt er respekt, åbenhed og ærlighed og vores ansvar er at tage børnenes sorgproces alvorligt.
NBH-ledelsen afsøger muligheden for deltagelse i sorggruppe i kommunalt regi (kontaktpædagogen tager kontakt til familien og informerer om muligheden for, at barnet kan komme med i en sorggruppe. Kontaktpædagogen skal ikke fortælle om sorggruppen, men bede om tilladelse til at sorggruppelederen kontakter familien)
- Det er ikke kun de første uger og måneder efter et dødsfald eller anden alvorlig krise, at barnet sørger, men ofte op til et år efter. Vi skal være opmærksomme på, at barnet og barnets familie kan være i længerevarende krise, så vi stopper ikke med at spørge ind til krisen/sorgen, men er bevidste om, at barnet og forældrene stadig har behov for ekstra omsorg.

Ved dødsfald i muslimske familier

Når en muslimsk familie mister et familiemedlem, er det almindeligt, at alle kan komme og kondolere i løbet af den første uge efter dødsfaldet. Familien forventer besøg. Derfor skal man ikke ringe i forvejen for at spørge, om man må komme forbi.

Uhelbredelig sygdom/svært sygdomsforløb hos en forælder eller søskende

Hvad gør vi her og nu

- Kontaktpædagogen tager kontakt til familien, og er i sygdomsperioden bindeled mellem børnehaven og hjemmet
- Det er kontaktpædagogens ansvar at få afdækket, hvad familien har behov for. Nogle familier vil måske afslå hjælp/kontakt i starten, her er det vigtigt at vi følger op og tager ansvar for at opretholde kontakten. Tag evt. på hjemmebesøg.
- Støt familien og barnet og anerkend barnets reaktioner
- Retningslinjerne kan være forskellige fra situation til situation. Kontaktpædagogen må spørge ind til hvad der er forældrenes behov, og være den, der ser med barnets øjne og fortæller forældrene hvad vi oplever deres barn har brug for.
- Lav evt. en handleplan der kommer barnet til gode. Husk ikke for mange aftaler, men få ting

Hvem skal orienteres og hvordan

- Den der modtager beskeden kontakter NBH-leder, NBH-leder orienterer ledelsesteam
- NBH-leder orienterer NBH-personale
- Vi informerer ikke skriftligt. Vi spørger den på gældende familie, om der må gives besked i institutionen, hvad andre forældre spørger.

Personale information:

- det er vigtigt med åbenhed i dagligdagen blandt kollegaerne. Det er ens eget ansvar at melde ud eks. ”jeg kan ikke rumme det, vil du tage kontakt til mor”, ”jeg har overskuddet, jeg gør det”.

Information til børnene:

- det er vigtigt at vi er åbne overfor børnene. Andre børn kan blive bange for, at deres mor, far eller søskende også er syge. Fortæl tingene som de er, uden detaljer og uden at skræmme
- Ved alvorlig sygdom sendes en buket blomster fra NBH. NBH-leder/barnets kontaktpædagog er ansvarlig.

Når et barns forældre skal skilles

Hvad gør vi her og nu

- Kontaktpædagogen planlægger et møde med begge forældre, hvis det er muligt, hvis ikke så med forældrene hver for sig. Der spørges ind til hvilke omstændigheder der er omkring skilsmissen og gør opmærksom på, at vi kan støtte barnet i processen.
- Der spørges til strukturen for barnets bopæl, planlagt samvær, forældremyndighed samt relevante oplysninger fra børnehaven formidles.
- Forældrene oplyses om, at vi viderebringer daglige beskeder til den forælder, der har omsorgen/afhenter barnet den pågældende dag.
- Ved ensidig forældremyndighed må vi respektere forældremyndighedsindehaverens ønske med hensyn til kontakt til den anden forælder
- Det er vigtigt at børnehaven får alle relevante oplysninger om bopæl, aftaler om samvær, forældremyndighed m.m.
- Bliver der på et tidspunkt nye afgørelser omkring forældremyndigheden eller ændres samværsaftaler, skal børnehaven have oplysninger skriftligt med begge forældres underskrift eller en kopi af afgørelsen fra statsamtet.

Kontakt til barnet

Personalet skal:

- have øget opmærksomhed på barnet
- være opmærksom på barnets behov for at tale om skilsmissen
- give barnet lov til at være ked af det
- vise omsorg og forståelse for barnets sorg
- vi er bevidste om at der er forskel på en sorgreaktion og på almindelig grænsesøgning, derfor er børnehavens regler stadig gældende. Dog kan der være øget behov for at snakke om evt. konflikter frem for at irettesætte barnet.
- give barnet mulighed for at tegne og fortælle om hvad der rør sig
- støtte barnet i at fortælle de andre børn og kammerater hvad der er sket
- evt. trække paralleller til andre i samme situation
- undgå at presse barnet
- lytte til barnet når det har behov for at fortælle

Hvordan hjælper personalet hinanden

- der skal gives plads til, at den voksne barnet søger, har/får tid til at tage sig af barnet
- der informeres information om barn og forældre
- der skal være ekstra fokus på, om begge forældre får den relevante information omkring barnet

Når NBH mister en medarbejder

- Den der først hører om dødsfaldet, underretter NBH-leder, NBH-leder underretter skolens ledelse.
- NBH -ledelse underretter det øvrige personale.
- Ledelsen kontakter særlig medarbejdere på kontoret, for at være sikker på at de har fået besked, når telefonen evt. ringer.
- NBH-børn informeres til morgensamling af NBH-personalet.
- NBH-leder kontakter NBH forældrene og aftaler om børnene skal hentes, eller om hvordan de hentes.
- Skolens klasser underrettes af deres lærere. Vær opmærksom på børn og andre nære relationer i disse klasser.
- Flaget hejses på halv stang.
- NBH-leder sørger for mindestund i NBH samme dag (blomster, lys, billeder, tegninger). Præsten inviteres evt. til at forestå mindestunden
- Skolens ledelse/NBH-leder tager kontakt til den afdødes familie.
- Skolens ledelse/NBH-leder sørger for en dødsannonce i avisen.

Begravelse/bisættelse

- Skolens ledelse/NBH-leder kontakter den afdødes familie vedr. deltagelse af medarbejdere.
- NBH-leder informerer forældregruppen om beslutningen og dato for begravelse.
- Alle medarbejdere, der har ønske om at deltage i begravelsen, gives mulighed for dette.
- NBH-leder sender en bårebuket eller krans (fra NBH, skolen og dens personale). Der flages på halvt på begravelsesdagen.
- Tillidsrepræsentanten tager initiativ til mindeord i "Magasinet Friskolen".

Krisehåndtering

- NBH-leder kontakter præsten, som forestår mindehøjtidelighederne
- NBH-leder kontakter PPR vedr. krisehjælp til NBH-børn
- NBH-leder/Skolens ledelse er opmærksom på medarbejderes tilstand – skal der ydes psykologisk 1. hjælp.
- NBH-leder/Skolens ledelse kontakter Sønderjysk Forsikring vedr. delvis psykologisk krisehjælp til medarbejdere.

Opfølgning

- Vi støtter hinanden i sorgen og taler om vores kollega
- Vores opgave er både at tage hånd om børn og forældre i institutionen som har mistet en voksen, samt personalet som har mistet en kollega.
- Vi har forståelse for, at der er flere måder at tackle sorgen på, og det er NBH-leders ansvar at der tilrettelægges rum og tid til at bearbejde sorgen.
- Du kan få støtte fra skolens sorgressourcepersoner, kolleger, psykolog eller præst via ledelsen

Ved dødsfald i muslimske familier

Når en muslimsk familie mister et familiemedlem, er det almindeligt, at alle kan komme og kondolere i løbet af den første uge efter dødsfaldet. Familien forventer besøg. Derfor skal man ikke ringe i forvejen for at spørge, om man må komme forbi.

En medarbejder mister en nær pårørende

Ved ægtefælles eller barns død:

- NBH-leder ringer samme dag eller efter et par dage og tilbyder besøg af NBH-leder og nær kollega
- NBH-leder spørger om kollegerne må deltage i begravelsen
- NBH-leder informerer personalet samt skolens personale – inklusiv de, der har fri
- NBH-leder aftaler med medarbejderen, om NBH-børnene og forældre skal informeres og hvordan

Ved forældres/søskendes død:

- NBH-leder er i kontakt med medarbejderen
- NBH-leder informerer personalet samt skolens personale – inklusiv de, der har fri
- NBH-leder sørger for at der sendes en blomst til medarbejderen

Hverdagen efter:

Det er NBH-leders ansvar i fællesskab med medarbejderen, at tilrettelægge en handleplan for det videre forløb mht. arbejdspladsen, hvornår kan man vende tilbage, hvordan kan man vende tilbage, hvilke behov er der for snak om hændelsen m.m.

- Inden arbejdet genoptages er der en samtale mellem NBH-leder og medarbejderen (TR eller nær kollega kan inviteres med)
- I løbet af en måned er der en samtale mellem NBH-leder og medarbejderen (TR kan inviteres med) om, hvordan det går i arbejdssituationen og eventuelt privat
- Vi er ekstra opmærksomme på den kollega, der har mistet, og vi taler om savnet
- Vi er bevidste om, at sorgbehandling tager lang tid

Svært sygdomsforløb for en kollega

- NBH-leder er ansvarlig for at afdække medarbejderens behov og at der tilrettelægges en handleplan ud fra medarbejderens behov, da det vil være individuelt fra person til person.
- NBH-leder har løbende kontakt jvf sygefraværsproceduren
- Vi besøger/kontakter vores kollega, hvis den syge ønsker det
- NBH-børnene kan tegne og sende breve
- NBH-leder sørger for at der sendes blomster til medarbejderen

Svært sygdomsforløb for en medarbejders nærmeste pårørende

- NBH-leder har løbende kontakt med medarbejderen
- Vi besøger vores kollega, hvis han/hun ønsker det i tilfælde af sygeorlov

Ulykke i NBH ved medarbejder

- Den, der opdager ulykken sørger for, at der straks ringes efter den fornødne hjælp.
- Den implicerede sørger for, at ledelsen informeres.
- Ledelsen kontakter medarbejderens pårørende straks.
- Ledelsen kontakter særlig medarbejdere på kontoret, for at være sikker på at de har fået besked, når telefonen evt. ringer.
- Medarbejderne på skolen orienteres hurtigst muligt om, hvad der er sket. Alle hjælper hinanden med at klare opgaven så hensigtsmæssigt som muligt.
- Ledelsen er opmærksom på medarbejderes tilstand – skal der yde psykologisk 1. hjælp.